

Michał Marcin KOBIERECKI*

Międzynarodowy Komitet Olimpijski jako aktor dyplomatyczny

Streszczenie

Przedmiotem badania podjętego w niniejszym artykule jest zagadnienie aktywności dyplomatycznej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, główny problem badawczy związany jest zaś z pytaniem, czy we współczesnym świecie MKOl może być uznawany za aktora dyplomatycznego. Artykuł obejmuje część teoretyczną, poświęconą kategorii dyplomacji sportowej oraz jej aktorom, a także część empiryczną, uwzględniającą cztery studia przypadku, związane z zaproponowanymi typami działań dyplomatycznych MKOl. Główna hipoteza stanowi, iż pozycja i rola MKOl we współczesnym świecie sprawiła, że jego aktywności w środowisku międzynarodowym w dużym stopniu przypominają aktywność dyplomatyczną państw.

Słowa kluczowe: dyplomacja sportowa, sport, polityka, Międzynarodowy Komitet Olimpijski, dyplomacja.

Wprowadzenie

Dyplomacja sportowa należy do zagadnień słabo jeszcze zbadanych na gruncie nauki polskiej, dopiero zaś od niedawna rozpatrywanych za granicą. Najczęściej dyplomacja sportowa wiązana jest z działalnością państw – bezpośrednio lub za pośrednictwem innych aktorów. Niektórzy badacze zwracają jednak uwagę, iż dyplomacja sportowa dotyczy także takich podmiotów, jak organizacje zarządzające międzynarodowym sportem, np. Międzynarodowy Komitet Olimpijski.

Przedmiotem badania podjętego w niniejszym artykule jest zagadnienie aktywności dyplomatycznej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Pytanie, czy MKOl może być uznawany za aktora dyplomatycznego we współczesnym

* dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych; e-mail: mkobierecki@uni.lodz.pl

świecie, stanowi główny problem badawczy. Celem artykułu jest zatem eksploatacja przejawów aktywności Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, które z różnych względów można uznać za mające charakter dyplomatyczny. Podjęta zostanie w związku z tym próba zaproponowania klasyfikacji działań dyplomatycznych MKOl.

Pierwsza część artykułu stanowi rozważania teoretyczne, dotyczące kategorii dyplomacji sportowej i jej aktorów. Mają one na celu usytuowanie w jej ramach dyplomacji międzynarodowych organizacji sportowych, w szczególności Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Druga część artykułu ma charakter empiryczny i obejmuje cztery studia przypadku, dotyczące wyróżnionych typów dyplomacji sportowej MKOl. Należą do nich działania związane z organizacją igrzysk olimpijskich, działania związane z wyborem gospodarza igrzysk olimpijskich, zagadnienie uznawania Narodowych Komitetów Olimpijskich, oraz dyplomacja publiczna MKOl. Poszczególne kazusy stanowią grunt dla formułowania generalizacji odnośnie do Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego jako aktora dyplomatycznego.

W artykule podjęta zostanie weryfikacja dwóch hipotez. Zgodnie z pierwszą, pozycja i rola Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego we współczesnym świecie sprawiła, że jego aktywności w środowisku międzynarodowym w dużym stopniu przypominają aktywność dyplomatyczną państw. Druga hipoteza – bardziej szczegółowa – stanowi, iż podejmowane przez MKOl działania edukacyjne i rozwojowe, ze względu na ich charakter i efekty, łudząco przypominają dyplomację publiczną państw.

Dyplomacja sportowa i jej aktorzy

Dyplomacja sportowa jest pojęciem stosunkowo nowym, jeśli chodzi o badania naukowe w Polsce, konieczne jest więc jego doprecyzowanie. Jeśli weźmie się pod uwagę zagraniczną literaturę naukową, zauważyć można odmienne rozumienie tego terminu przez różnych badaczy. Najwęższe z nich odnosi się do rozumienia dyplomacji sportowej jako narzędzia nawiązywania bliższych stosunków pomiędzy państwami przy wykorzystaniu sportu – najbardziej znanym jej przejawem jest dyplomacja ping-pongowa pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Chińską Republiką Ludową. I tak, według Davida Rowe'a, dyplomacja sportowa to stosunkowo bezpieczny, łagodny sposób nawiązywania przyjaźni oraz zażegnania konfliktów¹. W tym kontekście sport wykorzystywany jest jako narzędzie nawiązania kontaktu lub sondowania nastrojów społecznych w poszczególnych krajach w sytuacjach, kiedy relacje pomiędzy państwami są chłodne bądź wręcz wrogie. Ujęcie takie jest jednak często krytykowane, w związku ze zbyt wąskim ujmowaniem zagadnienia.

¹ D. Rowe, *Global Media Sport. Flows, Forms and Futures*, London 2011, s. 115.

Historia zna bardzo wiele przypadków, kiedy sport wykorzystywany był do zbliżenia pomiędzy państwami. Obok wspomnianej dyplomacji ping-pongowej przywołać można chociażby kontakty krykietowe między Indiami i Pakistanem, baseballowe między Stanami Zjednoczonymi a Kubą, piłkarskie między Turcją i Azerbejdżanem, oraz wiele innych. Warto zaznaczyć, iż dyplomacja sportowa ukierunkowana na pogłębianie współpracy pomiędzy państwami wcale niekoniecznie musi dotyczyć wrogich relacji. Bardzo często bowiem dyplomacja sportowa była także stosowana do pogłębiania przyjaźni pomiędzy państwami lub wzmacniania sojuszy, jak w przypadku państw bloku radzieckiego, państw niezaangażowanych (w związku z Igrzyskami Rodzających się Sił) czy państw afrykańskich działających w ramach Najwyższej Rady Sportu w Afryce.

Zgodnie z szerszym ujęciem, które jest prezentowane przez wielu badaczy, dyplomacja sportowa – obok poprawy relacji między państwami – może także skutkować ich pogorszeniem poprzez wykorzystywanie sportu jako narzędzia w konfliktach międzynarodowych. Według Rui Santosa, Alexandre Mestre'a i Francisca de Megalhães, dyplomacja sportowa obejmuje działania promujące pokój i współpracę, ale także jest narzędziem konfrontacji ideologicznej lub demonstracji siły i władzy². Według Martina Polleya, dyplomacja sportowa generalnie oznacza wykorzystywanie przez rządy sportu do wyrażania opinii o innych krajach, i tak bojkoty sportowe wyrażać mają niezadowolenie i potępienie³.

Takie szersze rozumienie obejmuje zatem wspomniane wcześniej wykorzystywanie sportu dla kształtowania bliskości pomiędzy państwami, ale także używanie go jako środka eksponowania międzynarodowej rywalizacji i konfliktu. Zatem poprzez bojkot sportowy można komunikować niezadowolenie z polityki poszczególnych państw bądź instytucji zarządzających sportem, poprzez dążenie do wykluczenia konkretnych państw z międzynarodowej rywalizacji sportowej można w sposób bezpośredni w nie uderzać, a poprzez sportowe zwycięstwa można komunikować własną wyższość.

Wskazane powyżej podstawowe sposoby ujmowania dyplomacji sportowej uwzględniają państwa jako jej aktorów, to właśnie one posiadają bowiem cele polityczne związane z kształtowaniem stosunków z innymi państwami. Pojęcie to wydaje się jednak znacznie szersze. Przede wszystkim należy wspomnieć o uwzględnianiu dyplomacji sportowej jako subkategorii dyplomacji publicznej, aczkolwiek według niektórych badaczy tylko część dyplomacji sportowej można zaliczyć do tej kategorii⁴. Dyplomację publiczną określa się jako komunikację polityki międzynarodowego aktora z obywatelami innych państw. Komunikacja taka jest prowadzona przez ministrów spraw zagranicznych, organizacje poza-

² R.B. Santos, A.M. Mestre, F.R. de Megalhães, *Sports Law in Portugal*, Alphen aan den Rijn 2011, s. 21.

³ M. Polley, *Sports History. A Practical Guide*, New York 2007, s. 71, 96.

⁴ S. Murray, G.A. Pigman, *Mapping the relationship between international sport and diplomacy*, „Sport in Society” 2014, vol. 17, nr 9, s. 1099, 1109.

rządowe i organizacje społeczeństwa obywatelskiego za pośrednictwem takich narzędzi, jak komunikaty medialne, konferencje i *eventy*, wspólne przedsięwzięcia oraz wymianę kultury, personelu i studentów⁵. Dyplomacja sportowa jako część dyplomacji publicznej odnosi się zatem do takich jej funkcji, jak wpływanie na wizerunek kraju, kształtowanie jego prestiżu, czy – szerzej – nadawania komunikatów międzynarodowych z wykorzystaniem sportu.

Ujmowanie dyplomacji sportowej jako subkategorii dyplomacji publicznej zwraca uwagę na większą ilość aktorów w nią zaangażowanych. Może się ona bowiem odbywać poprzez kontakty między sportowcami, organizację imprez sportowych, uzyskiwanie sukcesów w sporcie elitarnym, itp. Aktorami biorącymi w niej udział stają się zatem także podmioty niepaństwowe, takie jak organizacje pozarządowe, kluby sportowe, sportowcy czy niekiedy nawet kibice. Należy zarazem zwrócić uwagę, iż w tej sytuacji głównym podmiotem dyplomacji sportowej w dalszym ciągu pozostają państwa, które często koordynują działania z zakresu dyplomacji sportowej, a także w sposób bezpośredni korzystają z efektów tych działań.

Obok wskazanych powyżej ujęć dyplomacji sportowej zorientowanych na państwa wskazać można także nieco odmienne. Stuart Murray i Goeffrey Pigman wyróżnili dwie kategorie dyplomacji sportowej: związaną z sytuacjami, kiedy międzynarodowy sport jest wykorzystywany przez rządy jako instrument dyplomatyczny, oraz taką, którą określili sformułowaniem „międzynarodowy sport jako dyplomacja”. Obejmuje ona dyplomatyczną reprezentację, komunikację i negocjacje pomiędzy aktorami niepaństwowymi (a czasem także państwami), które mają miejsce na skutek toczącej się międzynarodowej rywalizacji sportowej. Autorzy ci stawiają tezę, iż we współczesnym, pluralistycznym środowisku dyplomatycznym, aktorzy niepaństwowi, jak MKOl czy piłkarska FIFA, praktykują odrębny typ dyplomacji, angażując się w negocjacje z rządami, regionalnymi i narodowymi organizacjami sportowymi, sponsorami, firmami medialnymi oraz organizacjami globalnego społeczeństwa obywatelskiego⁶. Związane jest to przede wszystkim z ich misją organizowania międzynarodowych imprez sportowych⁷. Akceptując takie ujęcie dyplomacji sportowej, można zwrócić uwagę na szereg jej aktorów, w tym stanowiący główny przedmiot niniejszego badania Międzynarodowy Komitet Olimpijski. Wskazuje się jednak także na innych aktorów dyplomatycznych w ramach ruchu olimpijskiego, np. komitety organizacyjne igrzysk olimpijskich, federacje sportowe w dyscyplinach olimpijskich oraz regionalne i narodowe komitety olimpijskie. Podmioty te mogą działać przede wszystkim jako mediatorzy pomiędzy stronami, w wielu przy-

⁵ J. Pamment, *New Public Diplomacy in the 21st Century. A Comparative study of policy and practice*, Abingdon 2013, s. 1.

⁶ S. Murray, G.A. Pigman, dz. cyt., s. 1099.

⁷ G.A. Pigman, *International Sport and Diplomacy's Public Dimension: Governments, Sporting Federations and Global Audience*, „Diplomacy and Statecraft” 2014, nr 25, s. 104.

padkach bowiem aspiracje różnych aktorów mogą ze sobą kolidować, podczas gdy zorganizowanie udanych igrzysk jest ich wspólnym interesem. Ta kategoria dyplomacji sportowej określana jest także sformułowaniem „olimpizm jako dyplomacja”⁸.

Aktywność dyplomatyczna MKOI

W poniższej, empirycznej części, przedstawione zostaną typy aktywności dyplomatycznej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego wraz z najbardziej charakterystycznymi przykładami obrazującymi je. Inspiracją dla ich zaproponowania było wyróżnienie przedstawione przez Aarona Beacoma, który – obok prowadzenia negocjacji dyplomatycznych – wymienił tworzenie programów edukacyjnych, rozwojowych i kulturalnych, oraz uznawanie lub nie federacji lub Narodowych Komitetów Olimpijskich nowo powstałych państw⁹. Rozróżnienie to zostało zmodyfikowane – wyróżniono negocjacje związane z organizacją igrzysk olimpijskich, wybieranie gospodarza igrzysk olimpijskich (które Beacom zaliczył do kategorii prowadzenia negocjacji), uznawanie Narodowych Komitetów Olimpijskich oraz dyplomację publiczną Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego.

Negocjacje związane z organizacją igrzysk olimpijskich

Negocjacje, jakie prowadzi Międzynarodowy Komitet Olimpijski z innymi aktorami stosunków międzynarodowych, związane są przede wszystkim z organizowaniem igrzysk olimpijskich, które stanowią największą imprezę sportową na świecie i, co za tym idzie, są wielkim przedsięwzięciem organizacyjnym. Aby się udały, jak wskazują Murray i Pigman, konieczne jest poprzedzenie ich szeregiem stosownych negocjacji – z rządami, Narodowymi Komitetami Olimpijskimi państw uczestniczących w igrzyskach, sponsorami i firmami medialnymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego¹⁰. Liczba uczestników i intensywność negocjacji związanych z organizacją igrzysk olimpijskich są więc bardzo duże.

Mimo, że negocjacje o charakterze dyplomatycznym prowadzone przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski są bardzo powszechne, na szczególną uwagę zasługują te, które miały miejsce w sytuacjach kryzysowych, np. w związku z bojkotami igrzysk lub groźbami takich bojkotów. Było to szczególnie symptomatyczne od końca lat 60. do połowy lat 80. XX w. Przykładowo, kiedy państwa afrykańskie groziły bojkotami letnich igrzysk olimpijskich

⁸ A. Beacom, *International Diplomacy and the Olympic Movement. The New Mediators*, New York 2012, s. 36.

⁹ Tamże.

¹⁰ S. Murray, G.A. Pigman, dz. cyt., s. 1110, 1113.

w Meksyku w 1968 r. i w Monachium w 1972 r., a ostatecznie zbojkotowały igrzyska w Montrealu w 1976 r., działacze Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego aktywnie negocjowali z szeregiem aktorów, mając na celu uniknięcie ewentualnego bojkotu. Na skutek nacisków ze strony państw afrykańskich zrzeszonych w Najwyższej Radzie Sportu w Afryce MKOl wycofał wysłane wcześniej zaproszenie Republiki Południowej Afryki do udziału w igrzyskach w Meksyku¹¹ po tym, jak NKOl RPA nie zgodził się na dobrowolne odstąpienie od udziału w igrzyskach¹², a meksykańscy organizatorzy nie wyrazili zgody na stwierdzenie, iż nie są w stanie zapewnić reprezentantom RPA bezpieczeństwa¹³. Sytuacja ta obrazuje, z iloma podmiotami działacze Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego zmuszeni byli negocjować kwestię udziału poszczególnych państw w igrzyskach.

Na uwagę zasługują także kwestie związane z bojkotami igrzysk olimpijskich przez zimnowojenne mocarstwa i ich sojuszników. Szczególnie symptomatyczne było to przed igrzyskami olimpijskimi w Los Angeles w 1984 r., a miało związek z obawą odwetu ze strony Związku Radzieckiego jako następstwa bojkotu igrzysk w Moskwie przez Stany Zjednoczone i ich sojuszników cztery lata wcześniej. Ówczesny prezydent Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego Juan Antonio Samaranch, zawodowy dyplomata, który pełnił wcześniej funkcję ambasadora Hiszpanii w Moskwie, podjął się wielkiego wysiłku negocjacyjnego, ukierunkowanego na uniknięcie bojkotu. Spotykał się z politykami i działaczami radzieckimi, przedstawicielami państw satelickich ZSRR, ale także z organizatorami igrzysk oraz politykami amerykańskimi¹⁴. Wysiłek ten okazał się jednak nieskuteczny. Wspomniane sytuacje, chociaż mające charakter wyjątkowy i odbywające się na najwyższym szczeblu MKOl, obrazują z jednej strony możliwości Komitetu, którego przywódcy na równych prawach spotykają się z przywódcami politycznymi państw, a z drugiej – konieczność koordynacji wielu elementów i aktorów, której wymaga organizacja igrzysk olimpijskich.

Wybieranie gospodarza igrzysk olimpijskich

Za osobną kategorię działalności dyplomatycznej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego należy uznać wybieranie gospodarza igrzysk olimpijskich. Właśnie w związku z tą prerogatywą wyraźne jest szczególne znaczenie dyplomatyczne Komitetu. Organizacja igrzysk olimpijskich może bowiem zapewnić

¹¹ D. Macintosh, M. Hawes, *Sport and Canadian Diplomacy*, Montreal – Buffalo – London 1994, s. 67.

¹² D. Miller, *Historia Igrzysk Olimpijskich i MKOl. Od Aten do Pekinu 1894–2008*, Poznań 2008, s. 206.

¹³ R. Espy, *The Politics of the Olympic Games. With Epilogue, 1976–1980*, Berkeley – Los Angeles – London 1981, s. 103.

¹⁴ K. Reich, *Doleful Days for the Games*, „Sports Illustrated” 21.05.1984, vol. 60, nr 20, s. 18; D. Miller, dz. cyt., s. 276.

wiele korzyści zarówno miastom (formalnym gospodarzom), jak i państwom. W ostatnich latach pojawił się trend, w ramach którego szefowie państw osobiście angażują się w kampanie ukierunkowane na zdobycie prawa organizacji takiej czy innej imprezy sportowej¹⁵. Zwycięstwo lub porażka w aplikowaniu o organizację danej imprezy sportowej często jest oceniane z perspektywy atrybutów dyplomatycznych liderów poszczególnych państw, i tak Tony Blair pokonać miał Jacques'a Chiraca w kontekście igrzysk olimpijskich w 2012 r., natomiast Luiz Lula da Silva pokonał Baracka Obamę w aplikowaniu o igrzyska olimpijskie w 2016 r.¹⁶ Przywódcy państw bardzo często osobiście lobbują za przyznaniem prawa organizacji igrzysk miastom w ich krajach, personalnie wspierając kandydatury miast w swoich krajach podczas Sesji MKO¹⁷. Tendencja ta wskazuje na wielkie znaczenie, jakie w dzisiejszych czasach przywódcy państw przypisują możliwości goszczenia najważniejszych imprez sportowych świata.

Fakt wybierania gospodarza igrzysk olimpijskich daje Międzynarodowemu Komitetowi Olimpijskiemu możliwość wpływania na podmioty stosunków międzynarodowych. Szczególnie tyczy się to sytuacji, kiedy ze względów politycznych członkowie Komitetu popierają bądź odmawiają poparcia takim czy innym kandydatom. W historii sytuacje takie miały miejsce niezwykle często. Igrzyska w Tokio w 1964 r. i w Monachium w 1972 r. miały stanowić wyraz ponownego przyjęcia odpowiednio Japonii i Niemiec do społeczności międzynarodowej po II wojnie światowej¹⁸. Z kolei uznaje się, iż jednym z powodów, dla których Pekin nie został wybrany gospodarzem igrzysk olimpijskich w 2000 r. były wydarzenia na placu Tian'anmen mające miejsce cztery lata przed wyborem gospodarza tych igrzysk przez MKOI¹⁹. Z kolei, kiedy Pekin wybrano na gospodarza igrzysk w 2008 r., wiele osób wierzyło, iż może się to przyczynić do poprawy stanu przestrzegania praw człowieka w Chinach – argumenty takie podnosili zresztą sami Chińczycy podczas aplikowania o organizację igrzysk²⁰. Sytuacja ta obrazuje ponadto jedną z możliwości oddziaływania Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego na środowisko międzynarodowe oraz na poszczególne państwa. Przyznanie prawa organizacji igrzysk olimpijskich może być bowiem rozpatrywane w niektórych sytuacjach jako zachęta dla pozytywnych przemian po-

¹⁵ J. L'Etang, *Sports Public Relations*, Los Angeles 2013, s. 82–83.

¹⁶ A.F. Cooper, *The Changing Nature of Diplomacy*, [w:] A.F. Cooper, J. Heine, R. Thakur (red.), *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, Oxford 2013, s. 38.

¹⁷ V. Michaelis, *Obama heading to Copenhagen to back Chicago's Olympic bid*, „ABC News” 2009, <http://abcnews.go.com/Politics/obama-heading-copenhagen-back-chicagos-olympic-bid/story?id=8693346> [dostęp: 23.03.2016].

¹⁸ M.M. Kobierecki, *Pekin 2008 – jaskrawy przykład upolitycznienia igrzysk olimpijskich*, Warszawa 2014, s. 54.

¹⁹ R. Ong, *New Beijing, Great Olympics: Beijing and its Unfolding Olympic Legacy*, „Stanford Journal of East Asian Affairs” 2004, vol. 4, nr 2, s. 35.

²⁰ *Beijing triumphs with 2008 Olympic bid*, 13.02.2001, CBC News, <http://www.cbc.ca/news/world/beijing-triumphs-with-2008-olympic-bid-1.265496> [dostęp: 23.03.2016].

litycznych czy społecznych. Takie pozytywne przemiany miały miejsce w Korei Południowej w okresie między przyznaniem Seulowi prawa organizacji igrzysk w 1988 r. a samą imprezą.

Uznawanie Narodowych Komitetów Olimpijskich

Na uwagę zasługuje także prerogatywa Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego odnośnie do uznawania nowych Narodowych Komitetów Olimpijskich oraz decydowania o tym, które państwa mogą uczestniczyć w igrzyskach olimpijskich. W historii zdarzały się przypadki, kiedy uzyskanie przez państwo uznania ze strony organizacji sportowych przyczyniło się do zaakceptowania istnienia takiego kraju także przez tradycyjną społeczność międzynarodową, jak miało to miejsce w przypadku Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Co więcej, w niektórych sytuacjach wykluczenie kraju z międzynarodowego sportu w dalszej perspektywie skutkowało jego polityczną izolacją, jak np. w przypadku Republiki Południowej Afryki w okresie, gdy kraj ten prowadził politykę apartheidu.

Na szczególną uwagę w kontekście dyplomatycznej roli Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, związanej z uznawaniem państw, zasługuje kwestia dwóch państw niemieckich w okresie powojennym, która doprowadziła do intensywnej negocjacji i lobbowań przez zaangażowane państwa oraz organizacje niepaństwowe²¹. Na skutek rozstrzygnięć powojennych Niemcy zostały podzielone na strefy okupacyjne, które przerodziły się odpowiednio w kapitalistyczną Republikę Federalną Niemiec i komunistyczną Niemiecką Republikę Demokratyczną. Obu krajom zależało na indywidualnym uczestnictwie w igrzyskach olimpijskich, jednak MKOl tradycyjnie hołdował zasadzie, iż jedno państwo może mieć jeden Narodowy Komitet Olimpijski, zaś Niemcy uwzględniano właśnie jako jeden kraj. W tej sytuacji doszło do szeregu negocjacji pomiędzy działaczami sportowymi z obu krajów a MKOl, w pierwszej kolejności w związku z udziałem w igrzyskach w Helsinkach w 1952 r., w których na skutek fiaska negocjacji nie wzięły udział Niemcy Wschodnie²². MKOl zajmował w całej sprawie bardzo aktywną rolę. Postawiono zatem NRD szereg warunków, w tym zgodę na wspólną, ogólnoniemiecką reprezentację, w której uczestniczyć mieli sportowcy z obu krajów, na co działacze wschodnioniemieccy zgodzili się ostatecznie w 1955 r., podczas gdy uznanie NKOl NRD jako suwerennego komitetu narodowego nastąpiło dopiero w 1968 r.²³

Kwestia ta przypomina tradycyjne działania rządów polegające na dyplomatycznym uznawaniu państw. W niektórych sytuacjach nowo powstałe kraje nie są bowiem automatycznie akceptowane przez społeczność międzynarodową. Ich

²¹ A. Beacom, dz. cyt., s. 47.

²² V. Tikander, *Helsinki 1952*, [w:] J.E. Findling, K.D. Pelle (red.), *Encyclopedia of the Modern Olympic Movement*, Westport 2004, s. 141.

²³ D. Miller, dz. cyt., s. 164, 207.

podmiotowość może być z różnych względów kwestionowana – w ostatnich latach dotyczyło to chociażby Kosowa, a także licznych bytów nie w pełni suwerennych, jak Autonomia Palestyńska. Podmioty takie – jednocześnie dążąc do uznania ze strony państw czy organizacji międzyrządowych – ubiegają się o przyjęcie do międzynarodowych organizacji sportowych, a co za tym idzie o możliwość uczestniczenia w organizowanych przez nie imprezach sportowych. W tym kontekście instytucje światowego sportu, w szczególności analizowany tutaj Międzynarodowy Komitet Olimpijski, posiadają kompetencje zbliżone do kompetencji państw, szczególnie, że uznanie Narodowego Komitetu Olimpijskiego danego państwa może wpływać także na jego polityczne uznanie przez inne państwa. Tak było chociażby w przypadku wspomnianej Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Dyplomacja publiczna Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego

Aaron Beacom w swojej analizie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego jako aktora dyplomatycznego wyróżnił jako jeden z typów działań MKOl dyplomację stabilnego rozwoju, obejmującą w szczególności programy edukacyjne ukierunkowane na promocję ruchu olimpijskiego i jego rolę we wzbogacaniu kulturowym i społecznym współczesnego świata, nawiązując do idei dziedzictwa igrzysk²⁴. W poniższej części przedstawione zostaną krótko najważniejsze programy prowadzone przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski, podjęta zostanie też próba wykazania ich zbieżności z działaniami państw w zakresie dyplomacji publicznej. Co prawda, samo sformułowanie „dyplomacja publiczna MKOl” może budzić wątpliwości ze względu na fakt, iż aktywność taka tradycyjnie przypisywana była państwom, jednak już na początku lat 90. XX w. teoretycy dyplomacji publicznej zaczęli mówić także o innych niż państwa jej podmiotach, zrównując niejako dyplomację publiczną z międzynarodowym *public relations*²⁵.

Międzynarodowy Komitet Olimpijski wdraża wiele działań o charakterze pomocowym bądź edukacyjnym. „Sport i aktywne społeczeństwo”, w ramach którego prowadzony jest szereg programów, ukierunkowany jest na umasowienie uprawiania sportu, zgodnie z założeniem, że aktywna populacja uprawiająca sport oznacza zdrowsze społeczeństwo²⁶. Wiele działań Komitetu ma na uwadze wspieranie międzynarodowego pokoju. W tym celu w 2000 r. utworzono Fundację Międzynarodowego Rozejmu Olimpijskiego i Centrum Międzynarodowego Rozejmu Olimpijskiego jako wspólną inicjatywę Grecji i MKOl, która ma m.in. promować pokój i ideały olimpijskie oraz monitorować przestrzeganie rozejmu

²⁴ A. Beacom, dz. cyt., s. 52.

²⁵ A. Gilboa, *Searching for a Theory of Public Diplomacy*, „Annals of the American Academy of Political and Social Science” 2008, vol. 616, nr 1, s. 57–58.

²⁶ *Sport and Active Society Programmes, A Guide to Implementation*, IOC, 2015, s. 4.

olimpijskiego²⁷. MKOl przeznaczył także środki finansowe na wsparcie dla uchodźców w związku z kryzysem migracyjnym²⁸. W kontekście edukacji Międzynarodowy Komitet Olimpijski prowadzi Program Edukacyjny Wartości Olimpijskich (oryg. Olympic Values Education Programme – OVEP), który ma na celu podtrzymywanie zainteresowania sportem przez młodych ludzi oraz wpajanie im wartości olimpijskich²⁹.

Do najważniejszych programów prowadzonych przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski należy Solidarność Olimpijska, ukierunkowany jest on rozwój sportowców, szkolenie trenerów i działaczy sportowych oraz promowanie ideałów olimpijskich w potrzebujących krajach³⁰. Program ten został utworzony w 1973 r. w celu wspierania Narodowych Komitetów Olimpijskich państw rozwijających się, na skutek nacisków ze strony Związku Radzieckiego³¹. Na uwagę zasługuje także aktywność naukowa Komitetu – Centrum Studiów Olimpijskich udostępnia materiały archiwalne, a także oferuje granty badawcze dla naukowców z całego świata³². Trzeba podkreślić, że wymienione wyżej działania i programy stanowią jedynie przykłady, jest ich bowiem znacznie więcej.

Pomoc rozwojowa stanowi typową technikę prowadzenia dyplomacji publicznej. Przykładowo, Norwegia oparła swoją strategię dyplomacji publicznej właśnie na pomocy rozwojowej³³. Podobnie, programy edukacyjne związane chociażby z wymianą studentów, zapraszaniem naukowców, itp. także uważane są za charakterystyczne elementy dyplomacji publicznej państw. Działania edukacyjne i pomocowe Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego ludzkość przypominają aktywności podejmowane przez niektóre państwa w ramach dyplomacji publicznej. Deklarowane cele tych programów związane są oczywiście z chęcią niesienia pomocy lub propagowaniem popieranych wartości, jednak przynajmniej w pośredni sposób przyczyniają się one także do promocji Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, podobnie jak w przypadku dyplomacji pu-

²⁷ *About, International Olympic Truce Centre*, IOC http://www.olympictruce.org/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=1&Itemid=266&lang=en [dostęp: 24.03.2016].

²⁸ *Hellenic Olympic Committee scores big with refugee support programme*, 19.11.2015, <http://www.olympic.org/news/hellenic-olympic-committee-scores-big-with-refugee-support-programme/247485> [dostęp: 24.03.2016].

²⁹ *Factsheet. Olympic Values Education Programme (OVEP)*, IOC, Lausanne 2014, s. 1.

³⁰ *Olympic Solidarity Commission*, IOC, <http://www.olympic.org/olympic-solidarity-commission>, 13.03.2015.

³¹ S. Straume, 'Sport for all' in new settings. A study of Norwegian Confederation of Sports' *Sport for All projects in Tanzania in the 1980s and Zimbabwe in the 1990*, 2013, <http://idrottsforum.org/wp-content/uploads/2015/04/Straume2013.pdf>, dostęp 16.03.2016, s. 8.

³² *Zob.: Advanced Olympic Research Grant Programme. 2016/2017 Award*, The Olympic Studies Centre, IOC, 2015, http://www.olympic.org/Assets/OSC%20Section/pdf/Advanced_Olympic_Research_Grant_Programme_Rules.pdf [dostęp: 24.03.2016].

³³ R. Bendiksen, M. Lendig (red.), *Strategy for Norway's culture and sports co-operation with countries in the South*, Oslo 2005, <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ud/rap/2005/0022/ddd/pdfv/265661-culture.pdf>, s. 37, 39.

blicznej – państw. Biorąc pod uwagę zbieżność charakteru działań oraz ich efektów, potwierdzona wydaje się hipoteza, zgodnie z którą w kontekście działań edukacyjnych i pomocowych można mówić o dyplomacji publicznej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego.

Konkluzje

W niniejszym artykule poddano analizie zagadnienie aktywności dyplomatycznej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Zauważono, iż wiele spośród aktywności Komitetu na arenie międzynarodowej bardzo przypomina tradycyjną dyplomację podejmowaną przez państwa, co wiąże się w szczególności z podejmowaniem negocjacji z szeregiem podmiotów, takich jak rządy państw, komitety organizacyjne igrzysk olimpijskich, federacje sportowe. Należy przy tym zwrócić uwagę, iż w większości przypadków formalnym partnerem MKOl, jeśli chodzi o negocjacje, są Narodowe Komitety Olimpijskie, czy komitety organizacyjne igrzysk olimpijskich, nie zaś przedstawiciele władz państwowych. Jednakże często swoista „niepaństwowość” partnerów negocjacyjnych jest jedynie pozorna, szczególnie jeśli krajowe organizacje sportowe pochodzą z krajów niedemokratycznych, w których najczęściej są one silnie zintegrowane z aparatem państwowym. Co ciekawe, w sytuacjach kryzysowych Międzynarodowy Komitet Olimpijski często pomijał zwyczajowo przyjęte kanały komunikacji i prowadził rozmowy bezpośrednio z przedstawicielami administracji państwowej. Tyczyło się to zarówno państw demokratycznych, jak i niedemokratycznych. Proceder ten można także zauważyć we wspomnianej wcześniej kwestii aplikowania o prawo organizacji igrzysk olimpijskich przez poszczególne miasta. W ich imieniu często lobbują przywódcy państwowi, mimo iż sami nie należą do komitetów aplikacyjnych poszczególnych kandydatur. Świadczy to o pewnej sztuczności faktu, iż formalnie większość kontaktów MKOl z poszczególnymi krajami toczy się za pośrednictwem Narodowych Komitetów Olimpijskich. Sytuacja ta uprawdopodobnia główną hipotezę niniejszego artykułu, zgodnie z którą aktywność międzynarodowa Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w dużej mierze przypomina aktywność dyplomatyczną państw.

Dyplomatyczna rola i pozycja MKOl wynika oczywiście ze znaczenia i wielkiej popularności igrzysk olimpijskich. Z czasem zyskały one wielką popularność, dzięki czemu zyskały na atrakcyjności dla decydentów politycznych poszczególnych państw. Istnieje wiele korzyści, jakie wiążą się z organizacją igrzysk olimpijskich. Mogą one prowadzić do korzyści gospodarczych, co wiąże się z dużą liczbą turystów odwiedzających dany kraj. W kontekście politycznym szczególnie istotna jest jednak możliwość wykorzystania ich przez państwa jako kanału komunikacji, służącego m.in. do kształtowania międzynarodowego wizerunku państwa, w tym do przeciwdziałania niekorzystnym stereotypom. Korzy-

ści te wydają się przeważać nad wielkimi kosztami organizacji igrzysk, związanymi przede wszystkim z koniecznością budowy lub modernizacji infrastruktury sportowej i ogólnej. Wprawdzie organizacja mniej popularnych igrzysk zimowych nie cieszy się w ostatnim czasie wielką popularnością, lecz – mimo rosnących kosztów – wciąż nie brakuje chętnych do goszczenia igrzysk letnich.

Na szczególną uwagę zasługuje ostatnia część artykułu, dotycząca dyplomacji publicznej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego – mimo, że samo sformułowanie może wzbudzać wątpliwości, ponieważ tradycyjnie dyplomacja publiczna uznawana jest za przejaw działania państw. Działania w tym zakresie organizacji pozarządowych, takich jak MKOl, należałoby uznać raczej za realizowanie misji bądź przejaw autopromocji. Jednak biorąc pod uwagę cele artykułu, zauważono, iż aktywności takie, jak prowadzenie programów edukacyjnych czy udzielanie pomocy rozwojowej, są bardzo zbliżone do działań państw z zakresu dyplomacji publicznej – należą one bowiem do jej typowych technik. Potwierdza to zarazem drugą hipotezę.

Bibliografia

A. Źródła

I. Źródła drukowane

Bendiksen R., Lendig M. (red.), *Strategy for Norway's culture and sports cooperation with countries in the South*, red. Oslo 2005, <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ud/rap/2005/0022/ddd/pdfv/265661-culture.pdf>.

Factsheet. Olympic Values Education Programme (OVEP), IOC, Lausanne 2014.

Sport and Active Society Programmes, A Guide to Implementation, IOC, 2015.

II. Prasa

Reich K., *Doleful Days for the Games*, „Sports Illustrated” 21.05.1984, vol. 60, nr 20, s. 16–22.

III. Źródła internetowe

About, International Olympic Truce Centre, http://www.olympictruce.org/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=1&Itemid=266&lang=en [dostęp: 24.03.2016].

Advanced Olympic Research Grant Programme. 2016/2017 Award, The Olympic Studies Centre, IOC, 2015; http://www.olympic.org/Assets/OSC%20Section/pdf/Advanced_Olympic_Research_Grant_Programme_Rules.pdf [dostęp: 24.03.2016].

- Beijing triumphs with 2008 Olympic bid*, 13.02.2001, CBC News, <http://www.cbc.ca/news/world/beijing-triumphs-with-2008-olympic-bid-1.265496> [dostęp: 23.03.2016].
- Hellenic Olympic Committee scores big with refugee support programme*, 19.11.2015, <http://www.olympic.org/news/hellenic-olympic-committee-scores-big-with-refugee-support-programme/247485> [dostęp: 24.03.2016].
- Michaelis V., *Obama heading to Copenhagen to back Chicago's Olympic bid*, „ABC News”, 2009, <http://abcnews.go.com/Politics/obama-heading-copenhagen-back-chicagos-olympic-bid/story?id=8693346> [dostęp: 23.03.2016].
- Olympic Solidarity Commission*, IOC, <http://www.olympic.org/olympic-solidarity-commission>, 13.03.2015.
- Straume S., *'Sport for all' in new settings. A study of Norwegian Confederation of Sports' Sport for All projects in Tanzania in the 1980s and Zimbabwe in the 1990*, 2013, <http://idrottsforum.org/wp-content/uploads/2015/04/Straume2013.pdf> [dostęp: 16.03.2016].

B. Literatura

- Beacom A., *International Diplomacy and the Olympic Movement. The New Mediators*, New York 2012.
- Cooper A.F., *The Changing Nature of Diplomacy*, [w:] A.F. Cooper, J. Heine, R. Thakur (red.), *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, Oxford 2013, s. 35–53; <http://dx.doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199588862.013.0002>.
- Espy R., *The Politics of the Olympic Games. With Epilogue, 1976–1980*, Berkeley – Los Angeles – London 1981.
- Gilboa A., *Searching for a Theory of Public Diplomacy*, „Annals of the American Academy of Political and Social Science” 2008, vol. 616, nr 1, s. 55–77; <http://dx.doi.org/10.1177/0002716207312142>.
- Kobierecki M.M., *Pekin 2008 – jaskrawy przykład upolitycznienia igrzysk olimpijskich*, Warszawa 2014.
- L'Etang J., *Sports Public Relations*, Los Angeles 2013.
- Macintosh D., Hawes M., *Sport and Canadian Diplomacy*, Montreal – Buffalo – London 1994.
- Miller D., *Historia Igrzysk Olimpijskich i MKOl. Od Aten do Pekinu 1894–2008*, Poznań 2008.
- Murray S., Pigman G. A., *Mapping the relationship between international sport and diplomacy*, „Sport in Society” 2014, vol. 17, nr 9, s. 1098–1118; <http://dx.doi.org/10.1080/17430437.2013.856616>.
- Ong R., *New Beijing, Great Olympics: Beijing and its Unfolding Olympic Legacy*, „Stanford Journal of East Asian Affairs” 2004, vol. 4, nr 2, s. 35–49.
- Pamment J., *New Public Diplomacy in the 21st Century. A Comparative study of policy and practice*, Abingdon 2013.

- Pigman G.A., *International Sport and Diplomacy's Public Dimension: Governments, Sporting Federations and Global Audience*, „Diplomacy and Statecraft” 2014, nr 25, s. 94–114; <http://dx.doi.org/10.1080/09592296.2014.873613>.
- Polley M., *Sports History. A Practical Guide*, New York 2007.
- Rowe D., *Global Media Sport. Flows, Forms and Futures*, London 2011.
- Santos R.B., Mestre A.M., de Megalhães F.R., *Sports Law in Portugal*, Alphen aan den Rijn 2011.
- Tikander V., *Helsinki 1952*, [w:] J.E. Findling, K.D. Pelle (red.), *Encyclopedia of the Modern Olympic Movement*, Westport 2004, s. 135–146.

International Olympic Committee as a Diplomatic Actor

Abstract

The issue of diplomatic activity of the International Olympic Committee is the subject of the research, whereas the main research problem refers to the question whether in the contemporary world the IOC can be regarded as a diplomatic actor? The article comprises a theoretical part dedicated to the category of sports diplomacy and its actors and an empirical part which encompasses four case studies which illustrate the proposed types of diplomatic activities of the IOC. According to the main hypothesis, position and role of the IOC in the contemporary world led to a situation that its activity in the international environment strongly resembles diplomatic activity of states.

Keywords: Sports diplomacy, sport, politics, International Olympic Committee, diplomacy

Finansowanie

Badanie przeprowadzone dzięki finansowaniu Narodowego Centrum Nauki w ramach projektu badawczego nr 2015/19/D/HS5/00513